

Recenzja pracy doktorskiej oraz dorobku artystycznego i dydaktycznego Pani mgr Magdaleny Małczyńskiej-Umedy sporządzona w związku z jej przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki plastycznej, w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne, wszczętym przez Radę Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

Magdalena Małczyńska-Umeda urodziła się 15 listopada 1973 roku w Warszawie. W roku 1994 podjęła studia na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, które ukończyła w 1999 roku broniąc dyplom w Pracowni Plakatu prowadzonej przez prof. Mieczysława Wasilewskiego. Aneks do dyplomu stanowiły rysunki wykonane w pracowni prof. Juliana Henryka Raczko i malarstwo w pracowni prof. Jerzego Tchórzewskiego. Jeszcze przed ukończeniem studiów, w 1998 roku, założyła studio graficzne Bakalie, które współprowadziła do 2009 roku. W 2004 roku Magdalena Małczyńska-Umeda wraz z innymi młodymi grafikami założyła Stowarzyszenie Twórców Grafiki Użytkowej STGU. W roku 2009 rozpoczęła studia doktoranckie na Wydziale Grafiki ASP w Warszawie, początkowo w Pracowni Ilustracji prof. Zygmunta Januszewskiego, a po jego śmierci w pracowni prof. Piotra Garlickiego. W tym samym roku doktorantka rozpoczęła niezależną praktykę projektową w dziedzinie grafiki użytkowej, którą rozwija do dnia dzisiejszego.

Ocena działalności artystycznej

Pani Magdalena Małczyńska-Umeda od ponad 12 lat prowadzi działalność projektową i artystyczną mając na swoim koncie szereg sukcesów. Na przestrzeni tego okresu współpracowała z takimi instytucjami jak: FilMOTEKA Narodowa, Instytut Adama Mickiewicza, Instytut Francuski w Warszawie, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Muzeum Narodowe w Warszawie, Polski Instytut Sztuki Filmowej, Urząd Miasta St. Warszawy, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, ruch społeczny Obywatele Kultury, Collegium Civitas, Danone Polska, Media & Marketing Polska czy Frontex. Ta imponująca lista świadczy nie tylko o zaufaniu ze strony zamawiających, ale przede wszystkim o zdobytym przez projektantkę doświadczeniu oraz wypracowanym własnym, dojrzałym stylu projektowania.

Pierwszy etap w jej twórczości to projekty w ramach Studia Bakalie, które w pierwszych latach po roku 2000 stało się znanym i rozpoznawalnym na rynku studiem graficznym. Jak sama pisze o sobie: „Tworząc tam grafikę wydawniczą, plakaty, identyfikacje wizualne, znaki graficzne, budowałam z każdym doświadczeniem projektowym osobisty język graficzny oparty na fundamentach z formy, koloru i funkcji¹.” Jedną z prac z tamtego okresu, z roku 2003, doskonale pamiętam, a właściwie nadal mam na półce. To katalog wystawy „Fotomontaż polski w XX-leciu międzywojennym” dla Zachęty – Narodowej Galerii Sztuki. Już wówczas

1. Magdalena Małczyńska-Umeda, *Infografika jako narzędzie poznania świata i zrozumienia samego siebie kiedyś i dziś. Opis pracy doktorskiej*, Warszawa 2016, str. 2

zwrócił on moją uwagę, nie tylko przez temat, ale przede wszystkim ze względu na opracowanie graficzne utrzymane w konstruktywistycznej stylistyce charakterystycznej dla czasopisma "Blok" z początku lat dwudziestych. Czarno-czerwona okładka, fotomontaż Janusza Marii Brzeskiego na stronie przedtytułowej oraz czarne prostokątne elementy graficzne i układy typograficzne trafnie nawiązujące do rozwiązań Mieczysława Szczuki czy Henryka Stażewskiego, wszystko to doskonale wpisywało się w charakter wydawnictwa i wystawy, nie będąc przesadną stylizacją, a współczesną propozycją oryginalnego języka graficznego. Inne zwracające szczególną uwagę projekty to makieta pisma etnograficznego (op. cit.) z 2002 roku czy też logo i identyfikacja wizualna dla Collegium Civitas (2004). Choć oba projekty różnią się zasadniczo stylistycznie, widać w nich świadomy zamysł projektowy, rozpoznanie funkcji i dobór właściwej do celu formy, w tym niebanalnych środków typograficznych, jak choć by wykorzystanie kroju *Scala* autorstwa Martina Majoor w logo Collegium Civitas.

Zasadnicze przewartościowanie zainteresowań dyplomantki nastąpiło po roku 2008. Swoją aktywność artystyczną i projektową skierowała na projektowanie informacji wizualnej, sposoby przedstawiania danych liczbowych, tworzenie diagramów i modeli. Niewątpliwie jednym z wydarzeń związanych z zainteresowaniem się zagadnieniami infografiki i wizualizacji danych był wykład Krzysztofa Lenka *Zapisy informacji* – jedna z pierwszych imprez organizowanych przez STGU. Jak sama pisze: „Dobrze zapamiętałam to spotkanie. Wtedy, w 2005 roku, nie miałam jeszcze okazji, by zająć się wizualizacją wiedzy, ale po latach, gdy opuściłam Bakalie, było ono dla mnie ważnym impulsem do podjęcia samodzielnych kroków w tym kierunku².” W 2009 roku wraz z rozpoczęciem samodzielnej praktyki projektowej oraz podjęciem studiów doktoranckich w Pracowni Ilustracji prof. Zygmunta Januszewskiego doktorantka studiuje i czerpie inspiracje z wizualnego języka komunikacji ISOTYPE (International System of Typographic Picture Education), którego głównym twórcą i promotorem był austriacki socjolog i wizjoner Otto Neurath. Istotą tego systemu była prostota obiektów (piktogramów) oraz wywoływanie odpowiednich skojarzeń u odbiorcy w celu przekazania określonych informacji. Prostota, odrzucenie zbędnych elementów, lapidarność, skrót a za razem pomysłowość stają się podstawą obrazowania doktorantki. Przykładem tego typu myślenia i projektowania jest infografika z roku 2011 (Budżet Polski 2011) przedstawiająca budżet państwa polskiego w postaci pasiaka łowickiego, którego każdy z kolorowych pasków swoją szerokością pokazywał procentowy podział środków na poszczególne zadania. Inną bardziej złożoną pracą jest cykl infografik z 2013 roku przygotowanych dla uczczenia 20 rocznicy obecności Polski w strasburskim systemie ochrony praw człowieka przedstawiających historię, ideę oraz statystyki dotyczące działalności Trybunału Praw Człowieka.

Oryginalnym rysem twórczości Magdaleny Małczyńskiej-Umedy jest zastosowanie języka wizualizacji danych i cech infografiki do wypowiedzi artystycznych o charakterze bardziej ogólnym, a czasem nawet egzystencjalnym. W opisie swojej pracy doktorskiej stwierdza: „Lubię sięgać po tematy ulotne jak uczucia, śmierć, przemijanie i do obrazowania poezji czy historycznych zapisów biblijnych używam narzędzi przypisanych statystyce dzięki czemu mogę niekiedy wyjść poza ramy sztuki jedynie użytkowej³.”

2. Tamże, str. 2

3. Tamże., str. 7

Przykładem takiej autorefleksji jest *Życie małżeńskie* (2012) oraz *Moja energia* (2015). W pierwszym przypadku infografika przedstawia drzewo życia rodziny z autoironiczną refleksją na temat własnego małżeństwa w okrągłą rocznicę zawarcia związku. Druga praca to graficzna interpretacja życiowej energii człowieka, jej źródeł i sposobów dbania o nią w kontekście własnych doświadczeń. Inną szczególną wypowiedź na temat wartości w życiu człowieka stanowi infografika w postaci wykresów kołowych pt. *Wolność wyboru* z 2014 roku przedstawiająca wyniki przeprowadzonej przez autorkę ankiety na temat naszych wewnętrznych wyborów. Osobisty charakter tej pracy podkreśla, technika wykonania – obraz namalowany na płótnie.

Reasumując te i inne dokonania artystyczne autorki pracy doktorskiej mogę stwierdzić, że mamy do czynienia z w pełni ukształtowaną twórczą osobowością artystyczną, pewnie i z wyczuciem dokonującą swoich artystycznych wyborów.

Ocena działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej

Od początku swojej działalności artystycznej i zawodowej Magdalena Małczyńska-Umeda jest aktywna na polu dydaktycznym i popularyzatorskim biorąc regularnie udział w wystawach, konferencjach, seminariach i działaniach artystycznych. Jak już wspomniano wcześniej w 2004 roku była jednym ze współzałożycieli oraz członkinią zarządu Stowarzyszenia Twórców Grafiki Użytkowej STGU. W 2006 roku na konferencji STGU „Znak, system, komunikacja” wygłosiła wykład „Wycieczka po Markach”. W następnych latach wystąpiła na szeregu konferencjach międzynarodowych i ogólnopolskich, np.: wykład na konferencji „Face to Face. Poland Meets Germany” (2008), wykłady „System Identyfikacji Wizualnej”, Uniwersytet Warszawski i NCK, (2006/07). Wraz ze studium Bakalie prezentuje swoje prace na wystawach: „Nova Polska 70-80”, Lille, Francja (2004), na dorocznej wystawie Stowarzyszenia Twórców Grafiki Użytkowej (2005–2008), XII edycji wystawy „Salon Plakatu Polskiego” w Muzeum Plakatu w Wilanowie (2005), wystawie Postery Post_Ery w Muzeum Plakatu w Wilanowie (2006), wystawie dorobku Studia Bakalie w Śląskim Zamku Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie (2007).

Po rozpoczęciu studiów doktoranckich kontynuowała tę działalność wygłaszając następujące wykłady: „Infografika w komunikacji społecznej” dla Fundacji Komunikacji Społecznej (2010), „Piktogramy w rysunku?” dla studentów II roku w pracowni rysunku prof. R. Kochańskiego (2011), „ISOTYPE – historia, zasady i znaczenie” w ramach festiwalu ILLUSTRATIONUPGRADE (2012), udział w seminarium „Infografika i Prawo – Dyskusja różnych zawodów o infografice prawniczej i społecznej” organizowanego w Warszawie przez INPRIS – Instytut Prawa i Społeczeństwa (2012), „INFOGRAFIKA – historie obrazkowe” wykład dla studentów Wydziału Historii UW (2013), „Dane i dizajn – spotkanie dwóch światów” w ramach konferencji „NIEwidzialny DIZAJN” w Poznaniu (2013), „INFOGRAFIKA – historie obrazkowe” wykład dla studentów II roku Pracowni Projektowania Grafiki prof. Piotra Garlickiego ASP Warszawa (2014) oraz „Przystanki autobusowe w Gdyni” warsztaty dla seniorów, Centrum Designu Gdynia (2014). Bierze również udział w wystawach takich jak: „100% sztuczne” w Pies czy Suka design store, gdzie pokazuje infografiki „Sztuczne diagramy” (2009), „Tybetańskie koło życia i śmierci” realizacja podczas wystawy zbiorowej w Galerii Tybetańskiej w

Warszawie (2012), wystawa indywidualna infografik „20 lat Polski w strasburskim systemie ochrony praw człowieka” w siedzibie Trybunału Praw Człowieka, Strasburg, Francja (2013), prezentacja prac na wystawie członków STGU, Centrum Sztuki Fort Sokolnickiego (2013) oraz „Wolność” wystawa doktorantów w Galerii Schody, Warszawa (2014).

Udział w wymienionych wystawach oraz szeroko zakrojona działalność dydaktyczna w kraju i za granicą doskonale dopełniają działania doktorantki na polu artystycznym i projektowym, potwierdzając jednocześnie jej dojrzałość i poczynione wybory artystyczne.

Ocena pracy doktorskiej

Autorka w swojej pracy doktorskiej „Infografika jako narzędzie poznania świata i zrozumienia samego siebie – kiedyś i dziś” obrała za główny cel opracowanie, zaprojektowanie i wykonanie strony internetowej, która byłaby próbą uporządkowania z perspektywy historycznej różnych zagadnień związanych z pojęciem infografiki. Jak pisze autorka: „Moją motywacją do opracowania tego zestawienia była potrzeba zbudowania pełniejszej świadomości historycznej oraz odnalezienia kontekstu kulturowego materii, którą zajmuję się w pracy projektanta.”

Czym jest infografika? Na to pytanie odpowiada w opisie pracy doktorskiej przytaczając różne definicje, np. tą za Dougiem Newsomem i Jimem Haynes'em: infografika to „graficzna wizualizacja informacji, danych lub wiedzy przeznaczona do szybkiego i przejrzystego prezentowania⁴.” Istotą infografiki jest więc wizualizacja czyli metoda lub sposób tworzenia, analizy i przekazywania informacji z użyciem grafiki lub obrazu.

Recenzowanym dziełem jest strona internetowa „Infohistory. Historie obrazkowe” samodzielnie opracowana, również pod względem merytorycznym, zaprojektowana i wykonana przez autorkę, której pierwszym otwierającym elementem jest interaktywne drzewo wiedzy infograficznej. Z tej strony startowej możemy dalej przejść do strony głównej bądź do kolejnych podstron. Strona główna przedstawia podsumowania i analizy zaprezentowane w postaci *timeline* – interaktywnej osi czasu, oraz dwóch animowanych i zaopatrzonych w opisy pokazów slajdów *Abore* (drzewo), *Orbis* (koło, świat) oraz diagramu *Homo* (człowiek). Kolejne podstrony prezentują poukładane chronologicznie materiały historyczne, od starożytności po współczesne przykłady wizualizacji. Podstrony przedstawiające materiały historyczne autorka podzieliła na epoki: starożytność i czasy wcześniejsze, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, czas rewolucji przemysłowej, nowoczesność i erę informacji. Ostatni, okres dotyczący współczesności, został podzielony ze względu na dziedziny wizualizacji czyli: wizualizację wiedzy, wizualizację danych, infografikę, instrukcje, mapy oraz sztukę wizualizacji. Uzupełnieniem pracy jest papierowa edycja strony internetowej w formie przeznaczonego do druku podłużnego arkusza, którego treść jest zaczerpnięta ze strony.

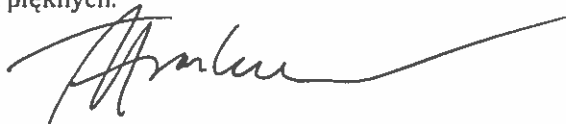
Po wejściu na stronę internetową duże wrażenie robi infografika nazwana przez doktorantkę „interaktywnym drzewem wiedzy”. W opisie pracy doktorskiej autorka przedstawia żmudny proces dochodzenia do finalnej postaci, od formy archaizującej z wykorzystaniem drzeworytu Rajmunda Llulla po formę nowoczesną i czystą. Moim zdaniem to doskonale zaprojektowany i jeden z najciekawszych elementów

4. Doug Newsom, Jim Haynes, *Public Relations Writing: Form and Style*, Wadsworth 2004, s. 236

pracy ujmujący prostotą, lekkością, czytelnością i logiką. Symbol drzewa z postaciami Adama i Ewy jest tu trafną alegorią wiedzy. Jest doskonałym przykładem pokazującym co należy rozumieć pod pojęciem infografiki. Jednocześnie w efektowny i efektywny sposób opowiada o strukturze strony internetowej, pokazuje kontekst historyczny, a dzięki łączom hipertekstowym jest funkcjonalnym przejściem do kolejnych podstron. Na specjalną uwagę zasługują opracowane przez autorkę 32 kolorowe piktogramy symbolizujące dokonania twórców – niezwykle czytelne i atrakcyjne wizualnie. Przechodząc do kolejnych podstron mamy wrażenie łatwości nawigowania. Zastosowanie tzw. efektu paralaksy na stronach oraz umieszczenie ilustracji w okręgach są przemyślanym i efektownym zabiegiem projektowym. Bardzo atrakcyjnie wygląda materiał ilustracyjny: portrety twórców, sztychy, starodruki i rysunki wyznaczające drogę rozwoju wizualizacji danych. Aby docenić wybór materiału ilustracyjnego niewątpliwie należy korzystać z monitora o dużej rozdzielczości. Duże nagłówki oraz opisy pozwalają sprawnie zapoznać się z treścią podstron, z postaciami z przeszłości i ich dokonaniem w obrazowaniu informacji. Jedyne moje uwagi krytyczne dotyczą zaproponowanych rozwiązań typograficznych. Niewątpliwie stopień pisma tekstów ciągłych jest zbyt mały. Moje wątpliwości budzi również wybrany krój pisma – Raleway, który jest zbyt cienki, mało czytelny. Posiada małe odległości międzyliterowe i raczej powinien być stosowany w dużych stopniach pisma, do czego pierwotnie został zaprojektowany. Powyższe uwagi dotyczą również papierowego dodatku. Pomimo tych zastrzeżeń projekt graficzny, opracowanie merytoryczne i tzw. usability całości strony internetowej „Infohistory. Historie obrazkowe” oceniam bardzo pozytywnie. Strona jest atrakcyjna wizualnie, ciekawa merytorycznie i wciągająca i sprawnie zaprojektowana. Jest to niezwykle interesująca propozycja edukacyjna, której potencjał widziałbym nie tylko w przypadku projektantów zajmujących się dziedziną wizualizacji danych, ale również i innych osób niezwiązanych zawodowo z projektowaniem.

Konkluzja recenzji

Po zapoznaniu się z dorobkiem artystycznym, dydaktycznym oraz teoretyczną i praktyczną częścią pracy doktorskiej zatytułowanej „Infografika jako narzędzie poznania świata i zrozumienia samego siebie – kiedyś i dziś”, stwierdzam, że Pani magister Magdalena Małczyńska-Umeda zaprezentowała w pełni oryginalne i samodzielnie wykonane dzieło artystyczne spełniające wszelkie określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Popieram wniosek Rady Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie o nadanie Pani mgr Magdalenie Małczyńskiej-Umedzie stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuk pięknych.

dr hab. Artur Frankowski, prof. ASP